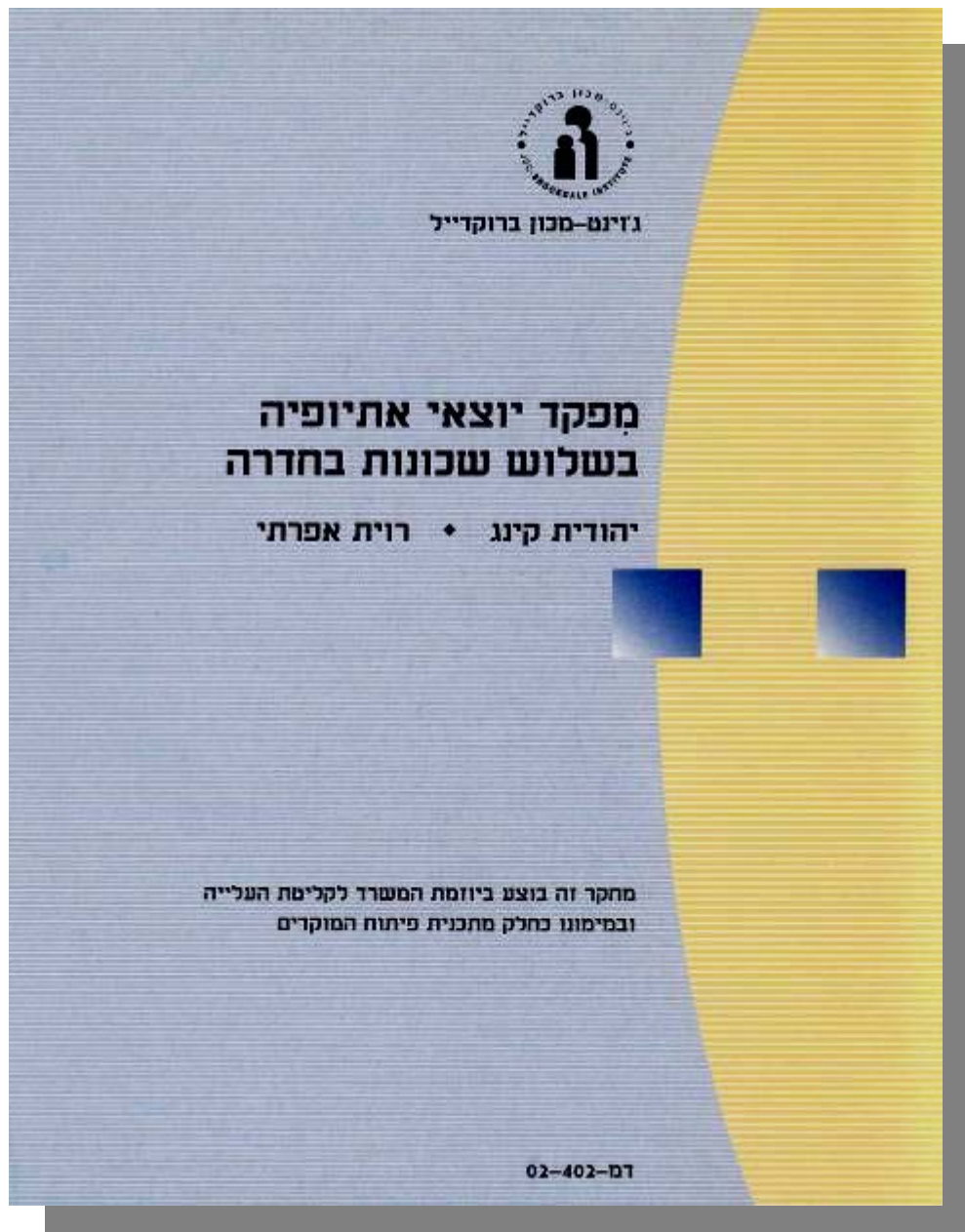




כדי להקל על השיטוט במסמך זה, יש לפתוח את "סימניות (Bookmarks)"
על ידי לחיצה על הלשונית המתאימה או באמצעות הקשה על F6.



תקציר

דוח זה הוא השלישי בסדרת דוחות על מצב יוצאי אתיופיה בעשר שכוונות בעלות ריכוזים גדולים של אוכלוסייה זו. בשכוונות אלה הקים המשרד לקליטת העלייה, בשיתוף עם הרשות המקומית, מוקדים שכוונתיים, שתפקידם לרכז את הטיפול ביוצאי אתיופיה. בכל השכוונות הללו נערך מפקד של כל יוצאי אתיופיה, במטרה לאסוף מידע מכל משקי הבית לצורך תכנון שירותים ותכניות התערבות בתחומי החיים השונים של קהילתם. הנושאים המרכזיים הוגדרו על-ידי ועדת היגוי ארצית וכן על-ידי ועדת היגוי מקומית, במטרה להתאים את השאלון לצרכים הספציפיים של כל עיר. בדוח הנוכחי מובאים נתוני המפקד שנערך בעיר חדרה, בשכוונות פאר, אלרום ועובדים.

במפקד נאסף מידע בנושאים הרכב משק הבית, השתתפות ילדים במסגרות של החינוך הפורמלי והבלתי-פורמלי, המצב התעסוקתי של המבוגרים, רמת השליטה של עולי אתיופיה בעברית והרצון לשפרה, צורך בעזרה בהשתלבות בעבודה ובלימודים של המבוגרים בכלל ושל צעירים בוגרי צבא או שירות לאומי בפרט, דיור, שימוש בשירותים, פעילות למען הקהילה, מצב הקשישים וצרכים בלתי-מסופקים של המשפחה.

איסוף הנתונים נעשה בראיונות פנים אל פנים באמצעות שאלונים באמהרית ובעברית (לא לה מביין התושבים שהעדיפו להתראיין בעברית). הראיונות בוצעו בחודשים אוקטובר-דצמבר 2001 על-ידי מראיינים בני העדה האתיופית, רובם תושבי השכונה, חלקם סטודנטים, השולטים בעברית ובאמהרית. בנושאי תעסוקה, הכשרה מקצועית והתנדבות ראינו הבעל ובת זוגו כל אחד בנפרד. לגבי שאר הנושאים ראינו אחד מבני הזוג. במידת הצורך הושלם המידע על-ידי בן משפחה בוגר אחר.

מתוך 297 משפחות אתיופיות המתגוררות בשלוש השכוונות, נאסף מידע על 243 משפחות (82%). הסיבה העיקרית לאי ביצוע שאר הראיונות הייתה אי איתור של המשפחה.

תעסוקה

- שיעורי התעסוקה בקרב יוצאי אתיופיה בחדרה נמוכים בהשוואה לכלל האוכלוסייה היהודית בישראל – 46% בקרב הגברים גילאי 18-64 ו-25% בקרב הנשים בגילים אלה. השיעור הגבוה ביותר בקרב הגברים נמצא בקבוצת הגיל 26-44, והוא עומד על 77% (בהשוואה ל-84% בכלל הגברים היהודים בישראל בגילים אלה). בנוסף לכך, 10% מבני קבוצה זו מחפשים עבודה. כלומר, 87% מהגברים בגילים 26-44 משתייכים לכוח העבודה.
- אחוז הגברים המועסקים בגילים מבוגרים בחדרה גבוה בהשוואה לקהילות של יוצאי אתיופיה ביישובים אחרים בהם הוקמו מוקדים (למשל, נתניה ורחובות), בייחוד בגילים מבוגרים, והוא עומד על 60% בקבוצת הגיל 45-54, ו-34% בקרב בני 55-64. נתון זה עשוי להיות קשור, לפחות בחלקו, עם הוותק הרב, יחסית, בישראל של הקהילה האתיופית בחדרה.
- דפוס התעסוקה של הנשים מראה עלייה עד לגיל 30 (44% מועסקות ועוד 15% מחפשות עבודה) ולאחריו ירידה.

- עם הוותק חל גידול באחוז הנשים המועסקות, ובעקבות זאת, גידול באחוז המשפחות בהן שני בני הזוג מועסקים (מ-9% בתקופה של 6-10 שנים ל-22% לאחר 15 שנים). כמו כן חל גידול באחוז ההורות היחידות המועסקות (מ-7% ל-22%). בניגוד לכך, בקרב לרבע מהמשפחות הדו הוריות עדין אף אחד מההורים אינו מועסק גם לאחר 15 שנה.
- כ-60% מכלל המועסקים עובדים בעבודות מקצועיות.
- הבלתי-מועסקים מבין יוצאי אתיופיה אינם מקשה אחת. יש ביניהם גברים בעלי ניסיון תעסוקתי בארץ שזקוקים בעיקר לסיוע בשלב ההשמה - יצירת קשר ראשוני עם מעסיקים פוטנציאליים והסעות למקום העבודה; ישנה קבוצה אחרת של גברים מבוגרים יותר שחלקם סובלים מבעיות בריאות ולא עבדו בארץ. השמתם בוודאי כרוכה בקשיים. רוב הנשים הבלתי מועסקות הן אמהות לילדים קטנים ולכן זקוקות בעיקר לסיוע במימון סידור לילדים.

רמת השליטה של העולים בעברית

קרוב למחצית מיוצאי אתיופיה הבוגרים מסוגלים לשוחח ולהבין בקלות שיחה בעברית, אולם רק פחות משליש מסוגלים לקרוא ולכתוב בעברית, למרות הוותק הרב יחסית שלהם בארץ. כמעט כולם מצהירים על רצונם לשפר את רמת העברית.

מצב הבריאות

19% מכלל המבוגרים בני 18+ (38% מהקשישים ו-16% מגילאי 18-64) סובלים מבעיית בריאות או מוגבלות המקשה עליהם לתפקד בבית או בחוץ. שיעור זה נמוך במידה משמעותית מהשיעור המקביל שנמצא במפקד השכונתי ברחובות (26%) וגבוה במעט מזה שנמצא בנתניה (13%).

חינוך פורמלי ובלתי-פורמלי

- על-פי דיווחי ההורים, כמעט כל הילדים בגילים 3-13 נמצאים במסגרות חינוכיות. בגיל שנתיים, רק שלושה רבעים משולבים במסגרת, אך עדיין זהו שיעור גבוה מהשיעור הארצי בקרב ילדים יהודיים. מצד שני, אותרה נשירה של 6% בקרב בני נוער גילאי 14-17.
- שיעורי ההשתתפות בתכניות העשרה ותמיכה לימודית מקיפים כמחצית הילדים יוצאי אתיופיה בגילים 6-13 ורק 10% מבני 14-17 המתגוררים בקהילה.
- לדברי ההורים, מחצית מהילדים בגיל בית ספר זקוקים לעזרה בלימודים ואינם מקבלים אותה. כמו כן, בכמחצית המשפחות אין ברשות הילדים כל ספרי הלימוד הנחוצים, דבר שבוודאי פוגע ביכולת הלמידה שלהם.
- רוב ההורים מגלים מעורבות בלימודי ילדיהם במובן של השתתפות באספות הורים ובפעילויות אחרות בביה"ס אליהן מוזמנים ההורים. עם זאת, יש מיעוט שאינו מעורב.

בוגרים צעירים בני 18-30

במסגרת הסקר נאסף מידע לגבי בוגרים צעירים גילאי 18-30 המתגוררים בשכונות המפקד ואינם לומדים או משרתים בצה"ל או בשירות לאומי כיום. בחדרה אותרו 109 בוגרים צעירים. 50% מהגברים

ו-60% מהנשים מועסקים, כרבע מחפשים עבודה, 5% עומדים לפני גיוס, ומיעוט ניכר (17%) אינם עומדים בפני גיוס אך אינם משולבים כיום במסגרת לימודית או תעסוקתית ואינם מחפשים עבודה. ניתן לראות בהם קבוצת סיכון, שיש חשיבות רבה לשלבה בלימודים או בעבודה.

קשישים

כשליש מהקשישים סובלים ממוגבלות אחת לפחות בתחום החושים והטיפול האישי. המוגבלות השכיחה ביותר היא קשיי ראייה. 32% מהקשישים הסובלים לפחות ממוגבלות אחת בתחום החושים והטיפול האישי מקבלים את שירותיה של מטפלת במסגרת חוק ביטוח סיעוד. כ-60% מהקשישים אמרו שהם זקוקים לעזרה בניהול שוטף של משק הבית, ו-40% היו רוצים בביקור של מתנדב.

משפחות חד-הוריות

המשפחות החד-הוריות מהוות 25% מכלל המשפחות עם ילדים. ל-45% מהן שלושה ילדים או יותר, וב-70% מהן אין אף מפרנס בוגר. עם הוותק, חלה עלייה משמעותית בשיעור המועסקות בקרב ההורות היחידות מ-7% בקרב השוהות בארץ 6-10 שנים ועד ל-22% בקרב השוהות 16 שנים ומעלה. בהשוואה למשפחות דו הוריות, יש למשפחות החד הוריות יותר צרכים בלתי מסופקים בתחום הדיור, הציוד הביתי והעזרה הלימודית לילדיהן.

קשרים עם שכנים שאינם יוצאי אתיופיה ושביעות רצון מהשכונה

- כ-70% מהמשפחות מתגוררות בבניינים שבהם (להערכת העולים) לפחות מחצית הדיירים הם יוצאי אתיופיה. הקשרים עם השכנים שאינם בני העדה מתקיימים בעיקר ברובד של דיבורים (67%) ופחות ברבדים של ביקורים הדדיים בבתים ועזרה הדדית (29%-22%).
- ששים ושלושה אחוזים מהמשפחות יוצאות אתיופיה אינן מרוצות מהשכונה. התלונות העיקריות מתייחסות לתנאים סביבתיים לקויים – הזנחה, לכלוך ורעש (58%) ולעבריינות ופשע (33%). ההיבט החיובי הבולט הוא הקשרים הבינאישיים בשכונה (40%).

צרכים בלתי-מסופקים

- חלק ניכר מהמשפחות דיווחו על צרכים בלתי מסופקים הקשורים לילדים - בעיקר מחסור בהעשרה ובעזרה לימודית (40%). כמו כן, 33% ציינו מחסור בציוד ביתי תקין ו-15% ציינו צרכים בתחום הדיור. למשפחות הנמצאות בארץ 6-10 שנים יש יותר צרכים בלתי מסופקים בתחום העזרה הלימודית לילדיהן מאשר למשפחות בעלות ותק של +16 שנים. אולם גם בקרב המשפחות הוותיקות, עדיין שליש מדווחות על צרכים בתחום זה.

פוטנציאל להתנדבות למען הקהילה

- שמונה אחוזים מהגברים פעילים בהתנדבות, ו-7% נוספים הצהירו על נכונותם להתגייס לפעילות למען הקהילה. פוטנציאל ההתנדבות בקרב הנשים מצומצם יותר.

ממצאי הסקר הוצגו בפני נותני שירותים ופעילים שכונתיים בשלוש שכונות המפקד וניתן לצפות שהם יהוו תשומה לתכנון תכניות התערבות בעתיד הקרוב.

תוכן העניינים

א. מבוא

1. מטרת המפקד
2. שימושים פוטנציאליים בנתוני המפקד
3. עבודת השדה

ב. ממצאים

1. מאפיינים סוציו-דמוגרפיים
 - 1.1 מאפייני משק הבית
 - 1.2 מאפיינים דמוגרפיים של הפרטים
2. מצב הבריאות של הבוגרים
3. שליטה בשפה העברית
4. תעסוקה והכשרה מקצועית
 - 4.1 שיעורי תעסוקה ואבטלה
 - 4.2 שיעורי תעסוקה בקרב ההורים ומספר
 - 4.3 השתתפות בהכשרה מקצועית
 - 4.4 מאפייני העבודות של המועסקים
 - 4.5 אפיוני המועסקים לעומת הבלתי מועסקים
 - 4.6 פוטנציאל תעסוקתי וצורכי עזרה של הבלתי מועסקים
5. בוגרים צעירים במשק הבית שאינם לומדים או שאינם משרתים בצה"ל או בשירות לאומי
 - 5.1 הבוגרים שאינם לומדים, שאינם משרתים בצבא או בשירות לאומי ושאין עובדים
 - 5.2 הבוגרים המועסקים
6. חינוך
 - 6.1 השתתפות במערכת החינוך הפורמלית
 - 6.2 משפחות עם ילדים בגיל בית הספר
 - 6.3 משפחות עם ילדים בגיל הרך
 - 6.4 חינוך בלתי-פורמלי
 - 6.5 חינוך על-תיכוני
7. קליטה חברתית ופעילות למען העדה
 - 7.1 קשרים עם שכנים שאינם יוצאי אתיופיה
 - 7.2 פעילות למען העדה

24	8. דיור
24	8.1 בעלות על דיור
24	8.2 צפיפות דיור
25	8.3 שביעות רצון מהשכונה
26	9. שימוש בשירותים
27	10. מצב הקשישים
27	10.1 המצב התפקודי
28	10.2 קשיי ניידות לפי קומת המגורים
28	10.3 ביקור במועדון הקשישים
28	11. צרכים בלתי מסופקים ובעיות מרכזיות בעיני המשפחות
28	11.1 צרכים בלתי מסופקים
29	11.2 בעיות עיקריות של המשפחות
31	12. כיוונים מרכזיים העולים מתוך הנתונים
	נספח א'
35	לוח א-1: הבוגרים במשק הבית בגילאי 18+, לפי מין וגיל
35	לוח א-2: הבוגרים במשק הבית בגילאי 18+, לפי גיל וותק
36	לוח א-3: שיעור הגברים היכולים לבצע בקלות את הפעולות הבאות בעברית, לפי גיל וותק בארץ
37	לוח א-4: שיעור הנשים היכולות לבצע בקלות את הפעולות הבאות בעברית, לפי גיל וותק בארץ
38	נספח ב: מקרי נשירה מביה"ס

רשימת לוחות

3	לוח 1 : משפחות יוצאי אתיופיה, לפי גודל משפחה
4	לוח 2 : המשפחות האתיופיות, לפי הרכב משק הבית
4	לוח 3 : מספר הילדים בגילים 0-17 במשפחות עם ילדים בגילים אלה
4	לוח 4 : משפחות יוצאי אתיופיה, לפי גיל ראש המשפחה
4	לוח 5 : משפחות יוצאי אתיופיה, לפי ותק ראש המשפחה בארץ
4	לוח 6 : משפחות יוצאי אתיופיה, לפי ותק בשכונה
5	לוח 7 : המבנה הגילי של הקהילה האתיופית
6	לוח 8 : מצבם המשפחתי של הגברים בני 18+, לפי גיל
6	לוח 9 : מצבן המשפחתי של הנשים בנות 18+, לפי גיל
6	לוח 10 : ילדים עד גיל 18, לפי גיל וותק בארץ
7	לוח 11 : בעיות בריאות בקרב מבוגרים בני 18+
8	לוח 12 : היכולת לבצע מטלות שונות בעברית, לפי מין
8	לוח 13 : העדפות של בעלים לגבי מסגרות ללימוד עברית, לפי גיל
8	לוח 14 : העדפות של נשים נשואות או הורות יחידות לגבי מסגרות ללימוד עברית, לפי גיל
10	לוח 15 : עיסוק של גברים עד גיל 64, לפי גיל
10	לוח 16 : עיסוק של נשים עד גיל 64, לפי גיל
10	לוח 17 : שיעורי תעסוקה בקרב גברים גילאי 18-64, לפי גיל וותק בארץ
11	לוח 18 : שיעורי תעסוקה בקרב נשים גילאי 18-64, לפי גיל וותק בארץ
11	לוח 19 : תעסוקת ההורים במשפחות חד-הוריות ובמשפחות דו-הוריות שראשן אינו קשיש
11	לוח 20 : מספר המפרנסים במשפחות חד-הוריות ודו-הוריות שראשן אינו קשיש
12	לוח 21 : תעסוקת הורים במשפחות חד-הוריות ודו-הוריות שראשן אינו קשיש, לפי ותק בארץ
14	לוח 22 : מאפייני התעסוקה של בעלים ובנות זוג או נשים שהן ראשי משפחה

14	לוח 23 : אפיוני הגברים המועסקים לעומת הבלתי מועסקים, גילאי 18-64
15	לוח 24 : אפיוני הנשים המועסקות לעומת הבלתי מועסקות, גילאי 18-64
15	לוח 25 : פוטנציאל תעסוקתי של בעלים ונשים בלתי מועסקים, גילאי 18-50
16	לוח 26 : צורכי עזרה בהשתלבות בתעסוקה של בעלים ונשים בלתי מועסקים, גילאי 18-50
18	לוח 27 : הימצאות ילדים ובני נוער במסגרת חינוכית, לפי גיל
19	לוח 28 : הימצאות ציוד לימודי במשפחות עם ילדים בגיל בית הספר
19	לוח 29 : צורכי עזרה של הילדים בלימודים, לפי גיל
22	לוח 30 : השתתפות בפעילויות אחר הצהריים, לפי גיל
22	לוח 31 : סיבות לאי השתתפות בתכניות העשרה, לפי גיל
23	לוח 32 : ממדים של יחסי שכנות, לפי ותק בארץ של ראש המשפחה
23	לוח 33 : ממדים של יחסי שכנות, לפי ותק ראש המשפחה בשכונה
24	לוח 34 : התפלגות המשפחות, לפי צפיפות דיור
25	לוח 35 : שביעות רצון מהשכונה, לפי סוג משפחה
27	לוח 36 : הזדקקות, שימוש ושביעות רצון מארבעה שירותים
27	לוח 37 : הקשישים המתקשים בביצוע מטלות שונות
28	לוח 38 : הקשישים לפי מספר המוגבלויות בתחומים שונים
29	לוח 39 : צרכים בלתי מסופקים של משפחות חד-הוריות ודו-הוריות
29	לוח 40 : צרכים בלתי מסופקים, לפי ותק ראש המשפחה בארץ
30	לוח 41 : בעיות עיקריות של משפחות חד-הוריות ודו-הוריות
30	לוח 42 : בעיות עיקריות של המשפחות, לפי ותק ראש המשפחה בארץ

רשימת תרשימים

13	תרשים 1 : הכשרה מקצועית - בעלים עד גיל 64
13	תרשים 2 : הכשרה מקצועית - נשים עד גיל 64